FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT GIUSEPPE TESAURO

fremsat den 21. april 1993 *

Hr. præsident,
De herrer dommere,

1. Kommissionen har i denne sag nedlagt påstand om, at det fastslås, at Den Hellenske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til EØF-traktaten ved at indføre og anvende en ordning for midlertidig og endelig indførsel af transportmidler, der strider mod Rådets direktiv 83/182/EØF [1] og direktiv 83/183/EØF [2] af 28. marts 1983 samt direktiv 73/148/EØF [3] af 21. maj 1973.

Kommissionens klagepunkter vedrører flere aspekter af den pågældende nationale ordning: a) definitionen og bestemmelsen af begrebet sædvanlig opholdssted efter dets betydning i direktiv 83/182 (artikel 7, stk. 1) og direktiv 83/183 (artikel 6, stk. 1); b) kontrol foretaget for at fastslå det sædvanlige opholdssted med henblik på indrømmelse af afgiftsfritagelse; c) praksis bestående i stempling af pas ved udenlandske køretøjers ind- og udkørsel på og fra græsk område; d) fastsættelsen af en tidagesfrist for genudførsel af køretøjer tilhørende biludlejningsfirmaer med hjemsted inden for Fællesskabet; e) begrænsningen, i visse tilfælde, til tre måneder for afgiftsfri midlertidig indførsel; f) forbuddet mod overdragelse af køretøjer i tilgrænsende lande.

I sin replik har Kommissionen imidlertid frafaldet de to sidstnævnte klagepunkter i erkendelse af, at det ene [litra e)] savnede grundlag, og at den græske regering i det andet tilfælde [litra f)] i mellemtiden har efterkommet fællesskabsordningen. Jeg skal derfor undlade at gennemgå disse to klagepunkter i mit forslag til afgørelse.

2. Den forudgående administrative procedure er ligesom den omtvistede nationale ordning og de omhandlede fællesskabsbestemmelser detaljeret beskrevet i retsmøderapporten, som jeg skal henvise til; jeg skal derfor kun henvise til disse oplysninger for så vidt som det er nødvendigt for gennemgangen af Kommissionens klagepunkter.

A — Bestemmelse af det sædvanlige opholdssted

a) *Midlertidig indførsel*

3. Kommissionen kritiserer den græske regering for, at dens fortolkning af begrebet sædvanlig opholdssted afviger fra dets betydning

* Originalsprog: italiensk.

1 — Direktiv om afgiftsfritagelse inden for Fællesskabet ved midlertidig indførsel af visse transportmidler (EFT L 105, s. 59).

2 — Direktiv om afgiftsfritagelse ved privatpersoners endelige indførsel af personlige ejendele fra en medlemsstat (EFT L 105, s. 64).

3 — Direktiv om ophævelse af rejse- og opholdsbegrænsningerne inden for Fællesskabet for statsborgere i medlemsstaterne med hensyn til etablering og udveksling af tjenesteydelser (EFT L 172, s. 14).

i henhold til artikel 7, stk. 1, første afsnit, i direktiv 83/182. Mens begrebet sædvanlig opholdssted i denne bestemmelse defineres som »det sted, hvor en person sædvanligvis opholder sig, det vil sige mindst 185 dage pr. kalenderår, på grund af et privat og erhvervsmæssigt tilhørsforhold«, så nævner den pågældende græske bestemmelse (artikel 3 i ministeriel bekendtgørelse nr. D 247/13 af 1.3.1988) ophold i 185 dage gennem en tolvmånedersperiode. Ifølge Kommissionens opfattelse strider henvisningen til tolvmånedersperioden i stedet for til kalenderåret mod såvel ordlyden som grundtanken i direktivet, og den fordrejer dets formål, eftersom den dermed lader den midlertidige indførsel være bestemmende for det sædvanlige opholdssted i stedet for at lade opholdsstedet være bestemmende for den midlertidige indførsel. I hvert fald medfører undladelsen af at anvende direktivets kriterier, at fællesskabsborgere, der befinder sig i samme situation, behandles forskelligt.

Heroverfor påberåber den græske regering sig imidlertid direktivets artikel 9, stk. 1, hvorefter medlemsstaterne kan opretholde og/eller fastsætte *lempeligere ordninger* end de i direktivet fastsatte, og den hævder, at henvisningen til tolvmånedersperioden begunstiger de pågældende mere, fordi det derved bliver muligt af indrømme afgiftsfritagelse til personer, der nok har opholdt sig i en stat A i 185 dage inden for de sidste tolv måneder før den midlertidige indførsel af køretøjet til stat B, men dog ikke gennem 185 dage inden for det kalenderår, der ligger umiddelbart forud for indførslen.

4. Den græske regerings synspunkt kan ikke tiltrædes. For det første er det, som det fremgår af det eksempel, der er nævnt i Kommissionens skriftlige indlæg, ikke altid, at anvendelsen af en tolvmånedersperiode før indførslen er lempeligere for de pågældende. Tværtimod er det klart, at det alt efter den periode, hvorunder opholdet fandt sted (i forhold til tidspunktet for den midlertidige indførsel), og alt efter, om dette ophold var vedvarende eller ikke, kan være til fordel eller ulempe for de pågældende, at der tages hensyn til tolvmånedersperioden forud for indførslen i stedet for til kalenderåret. Denne konklusion er tilstrækkelig til at fastslå, at direktivets artikel 9, stk. 1, ikke kan påberåbes for at begrunde valget af et andet kriterium end det, der er opstillet i direktivets artikel 7, stk. 1.

Desuden har Domstolen for så vidt angår direktiv 83/182 udtalt, at det sædvanlige opholdssted »gør det muligt at udpege dels den medlemsstat, hvortil det pågældende køretøj er indført under en ordning vedrørende midlertidig indførsel, dels den medlemsstat, der har kompetence til at opkræve afgift af køretøjet« [4]. Med dette formål for øje er det klart, at begrebet sædvanlig opholdssted nødvendigvis skal fortolkes som et (harmoniseret) fællesskabsbegreb, og at det sædvanlige opholdssted skal defineres ens i alle medlemsstater. Der er dermed indlysende hensyn at tage til retssikkerheden og ensartetheden: Hvis medlemslandene kunne definere det sædvanlige opholdssted forskelligt, ville der opstå forvirring om, hvilken stat, der så ville være berettiget til at opkræve afgift af et køretøj, hvilket ville indebære en risiko for, at to medlemsstater ville betragte

4 — Dom af 23.4.1991, sag C-297/89, Ryborg, Sml. I, s. 1943, præmis 16.

samme borger som havende opholdssted med henblik på at opkræve afgift af ham, eller endda for, at de ville antage, at køretøjet ikke er omfattet af afgiftssystemet i nogen af staterne (dette er naturligvis et særdeles attraktivt alternativ).

5. På trods af ovennævnte bør det ikke desto mindre tiltrædes, at kriteriet om en mindste opholdsperiode på 185 dage på et bestemt sted på ingen måde har afgørende betydning for bestemmelsen af det sædvanlige opholdssted, eftersom der også skal tages hensyn til den pågældendes personlige og erhvervsmæssige tilknytning, der tilmed vejer tungere end det kvantitative kriterium med hensyn til 185 dage [5]. Ud over spørgsmålet om, hvorvidt de 185 dage beregnes pr. kalenderår eller pr. tolvmånedersperiode, har det altså betydning, at »det sted, hvor den pågældende har oprettet det varige midtpunkt for sine interesser« [6], efter en samlet vurdering af ovennævnte kriterier skal kunne betragtes som det sædvanlige opholdssted.

Det er netop dette, den græske regering har henholdt sig til, når den, dog uden større overbevisning, hævder, at henvisningen til tolvmånedersperioden i stedet for til kalenderåret ikke i sig selv indebærer en overtrædelse af direktivet på det omtvistede punkt, og at forskellen mellem fællesskabsdefinitionen og den definition, den selv har valgt, i sidste ende er af rent formel karakter.

Selv om det naturligvis er uomtvistet, at henvisningen til en tolvmånedersperiode ikke har afgørende betydning, så er det dog alligevel et væsentligt element for så vidt angår en verificering af, om et af de kriterier (kriteriet om 185 dage), der tæller med ved bestemmelsen af det sædvanlige opholdssted, er tilstede. Følgelig kan den omstændighed, at tolvmånedersperioden ikke er i overensstemmelse med ordlyden af artikel 7, stk. 1, i direktiv 83/182, i visse tilfælde føre til resultater, der er i modstrid med direktivet, ligesom det, som allerede nævnt, kan skabe forvirring og uklarhed parterne imellem. Der bør derfor gives medhold i dette klagepunkt.

b) *Endelig indførsel*

6. Problemet med bestemmelsen af det sædvanlige opholdssted i forhold til indrømmelse af afgiftsfritagelse ved endelig indførsel af køretøjer er af tilsvarende art. Artikel 6, stk. 1, i direktiv 83/183, der er formuleret nøjagtigt som artikel 7, stk. 1, i direktiv 83/182, er nemlig blevet gennemført i græsk ret ved den græske bestemmelse, som ligeledes indeholder betegnelsen tolvmånedersperiode i stedet for kalenderår [7]. Ovenstående bemærkninger om midlertidig indførsel gælder altså også i dette tilfælde.

Jeg skal nu gennemgå de klagepunkter, som Kommissionen har fremført mod den græske regering, først og fremmest det, hvori den hævder, at de kompetente græske myndigheder anvender begrebet tolvmånedersperiode i den hensigt at tage privilegiet om afgiftsfritagelse fra personer, der har opholdt sig uden

5 — Til støtte for denne fortolkning taler på den ene side ovennævnte Ryborg-dom og på den anden side dom af 14.7.1988, sag 284/87, Schaflein, Sml. s. 4475.

6 — Jf. bl.a. ovennævnte dom af 14.7.1988, Schäflein, præmis 10, og ovennævnte dom af 23.4.1991, Ryborg, præmis 19.

7 — Artikel 2, stk. 1, i ministeriel bekendtgørelse nr. D 245/11 af 1.3.1988.

for Grækenland i mere end 185 dage inden for den tolvmånedersperiode, der ligger umiddelbart forud for overflytningen af opholdsstedet. Da Kommissionen imidlertid blev anmodet om at præcisere dette anbringende, svarede den blot, at anvendelsen af begrebet tolvmånedersperioden *muligvis* kunne indebære, at en person ikke bliver omfattet af bestemmelserne om afgiftsfritagelse, og/eller at der gennemføres en række minutiøse og detaljerede kontrolforanstaltninger til konstatering af, om de øvrige behørige betingelser for bestemmelse af det sædvanlige opholdssted er opfyldt.

Jeg skal for et øjeblik undlade at beskæftige mig med spørgsmålet om kontrol, som er et selvstændigt klagepunkt, og som derfor vil blive omhyggeligt gennemgået senere, og nøjes med at konstatere, at Kommissionen helt klart ikke har bevist, at den beregningsmetode, som Grækenland anvender, indebærer, at personer, der har opholdt sig mere end 185 dage i Grækenland, ikke bliver omfattet af bestemmelserne om afgiftsfritagelse. Lad mig tilføje, at der, som den græske regering har anført, i henhold til artikel 4, stk. 2, i ministeriel bekendtgørelse nr. D 245/11 kan indrømmes afgiftsfritagelse, når de øvrige betingelser er opfyldt, og at dette også gælder de personer, der beslutter sig for at overflytte deres opholdssted til Grækenland efter at have opholdt sig uden for denne stat i et tidsrum på op til to år. Det fremgår udtrykkeligt af den pågældende bestemmelse, at der i dette tilfælde henses til det sædvanlige opholdssted på tidspunktet for den første indrejse til Grækenland.

7. I henhold til den omhandlede ministerielle bekendtgørelses artikel 4, stk. 1, er det en betingelse for at opnå afgiftsfritagelse, at ansøgerne har haft deres sædvanlige opholdssted i en anden medlemsstat i mindst to tolvmånedersperioder forud for overflytningen af opholdsstedet til Grækenland. Kommissionen hævder, at denne betingelse strider mod direktivets artikel 6, stk. 1, der ikke indeholder bestemmelse om nogen mindste opholdsperiode med henblik på erhvervelse af sædvanlig opholdssted.

Selv om det ud fra direktivets formål og virkninger er et ufravigeligt krav at have haft ophold et bestemt sted i et tidsrum, der er tilstrækkeligt langt til, at man kan påberåbe sig bestemmelserne om sædvanlig opholdssted, så kan den græske regerings synspunkt, nemlig at en fastsættelse af en minimumperiode til bestemmelse af »sædvanlig opholdssted« er legitim, alligevel ikke tiltrædes, fordi denne fortolkning forudsætter et snævert og *permanent* tilhørsforhold til et bestemt sted.

8. Den eneste betingelse, som direktivet opstiller for afgiftsfritagelse er nemlig, at ansøgeren rent faktisk har benyttet det indførte køretøj i den medlemsstat, hvorfra det udføres, og gennem mindst seks måneder inden overflytningen af bopælen [artikel 2, litra b), første led]. For at indrømme afgiftsfritagelse ved endelig indførsel af et køretøj er det således tilstrækkeligt, at ansøgeren har været bosat det samme sted i seks måneder. Følgelig er artikel 4, stk. 1, i ministeriel bekendtgørelse nr. D 245/11 klart i strid med direktivet.

Der bør derfor gives medhold i dette klagepunkt, idet de græske retsforskrifter med hensyn til beregningen af de 185 dage henviser til en tolvmånedersperiode og ikke til kalenderåret og dermed indfører som en

betingelse for opnåelse af afgiftsfritagelse, at ansøgeren har haft sit sædvanlige opholdssted i en anden medlemsstat i mindst to år.

B — Kontrol med hensyn til det sædvanlige opholdssted

a) *Midlertidig indførsel*

9. Kommissionen beskylder for det første den græske regering for ikke i græsk ret at have gennemført artikel 7, stk. 2 og 3, i direktiv 83/182, dvs. dels den bestemmelse, hvorefter privatpersoner fører bevis for deres sædvanlige opholdssted med ethvert egnet middel, navnlig identitetskort eller ethvert andet gyldigt dokument (artikel 7, stk. 2), dels den bestemmelse, der giver den medlemsstat, hvortil indførslen finder sted, ret til at kræve yderligere oplysninger eller beviser, såfremt den nærer tvivl om gyldigheden af erklæringen om sædvanlig opholdssted (artikel 7, stk. 3).

Herefter hævder Kommissionen, at der ikke ved artikel 15 i ministeriel bekendtgørelse nr. D 247/13 er sket en korrekt gennemførelse af artikel 7, stk. 2, i direktiv 83/182, idet den pågældende græske artikel blot fastsætter, at »bevis over for toldmyndighederne for opfyldelse af de i denne bekendtgørelse fastsatte betingelser føres af ansøgeren«, uden at fastsætte hverken de beviser eller de dokumenter, der efter de græske myndigheders opfattelse anses for tilstrækkelige som bevis for det sædvanlige opholdssted.

Ifølge Kommissionen er den pågældende artikel 15 derfor ikke tilstrækkelig præcis og klar i sin udformning, når henses til, at den nationale lovgiver i henhold til Domstolens faste praksis er forpligtet til ved gennemførelsen af direktiver at indføre bestemmelser, der er karakteriseret ved bestemthed, således at adressaterne sættes i stand til at få fuldt kendskab til deres rettigheder og til at håndhæve disse ved nationale domstole [8]. Kommissionen mener, at det netop er mangelen på klarhed i den omtvistede nationale bestemmelse, der har udløst systematisk kontrol.

10. Eksistensen af denne kontrol bevises desuden — atter efter Kommissionens opfattelse — af fortegnelsen over de forskellige dokumenter, der er anført i afsnit II i cirkulære nr. D 366/26 Pol 10 [9], og som *kan tages i betragtning* af toldmyndighederne som bevis for sædvanlig opholdssted. Kommissionen hævder desuden, at cirkulæret i hvert fald ikke korrekt har gennemført direktivets artikel 7, stk. 3, i græsk ret, eftersom denne artikel skal fortolkes snævert som en undtagelse fra princippet om let adgang til fri bevægelighed, mens cirkulæret tillader de kompetente græske myndigheder at foretage supplerende kontrol, hver gang opholdsperioden i udlandet inden for den tolvmånedersperiode, der ligger umiddelbart forud for indførslen, ikke fremgår af passet eller identitetskortet.

8 — Dom af 9.4.1987, sag 363/85, Kommissionen mod Italien, Sml. s. 1733, præmis 7.

9 — Ud over pas og identifikationskort omfatter denne fortegnelse også registreringsattest fra bopælskommunen, registreringsattest fra konsulater, opholdstilladelse, arbejdstilladelse, selvangivelse til skattevæsenet, attest fra forsikringsselskaber samt papirer, der dokumenterer de øvrige familiemedlemmers opholdssted.

Kommissionen udleder heraf, at den pågældende retlige ramme ikke er kendetegnet ved tilstrækkelig klarhed og dermed under alle omstændigheder udgør en kilde til usikkerhed; Kommissionen anfører endvidere, at cirkulærer efter Domstolen faste praksis [10] ikke udgør korrekt opfyldelse af medlemsstaternes forpligtelser med hensyn til gennemførelse af direktiverne, og at de ikke giver den garanti for klarhed, nøjagtighed og bestemthed, som skal sætte privatpersoner i stand til at gøre sig bekendt med deres rettigheder og pligter.

11. Der er naturligvis ingen tvivl om, at bevisbyrden for sædvanlig opholdssted påhviler ansøgerne, ligesom der efter min opfattelse heller ikke er tvivl om, at artikel 15 i ministeriel bekendtgørelse nr. D 247/13 samt direktivets artikel 7, stk. 2, giver de pågældende mulighed for at bevise deres sædvanlige opholdssted på en hvilken som helst måde, dvs. også ved hjælp af deres identitetskort alene eller ved hjælp af opholdstilladelse alene, forudsat at disse dokumenter rent faktisk giver det pågældende bevis. Ud fra denne betragtning finder jeg herefter, at den omtvistede bestemmelse er tilstrækkeligt klar og ikke skaber tvivl eller forvirring hos de pågældende.

For så vidt i øvrigt angår fortegnelsen i cirkulærets afsnit II opregnes heri de dokumenter, som toldmyndighedernes kan tage i betragtning som beviser, uden at denne opregning er udtømmende, og derudover foreskrives det ikke, at der med henblik på afgiftsfritagelse kan forlanges forevist noget bestemt dokument, endsige samtlige disse dokumenter. Selve den omstændighed, at cirkulæret udtrykkeligt foreskriver, at de kompetente myndigheder kan forlange de dokumenter, der er opført i afsnit II, såfremt det, der skal godtgøres, ikke fremgår af passet (eller af identitetskortet), beviser i øvrigt, at der principielt ikke stilles krav om forevisning af disse dokumenter, og at kontrollen i hvert fald ikke foretages systematisk.

Når alt kommer til alt er der intet, der beviser eksistensen af en kontrolpraksis, som endog skulle være systematisk. Kommissionen har blot på baggrund af den anvendte nationale bestemmelses formulering konkluderet, at de kompetente græske myndigheder nødvendigvis foretager kontrol for at verificere det sædvanlige opholdssted.

Der bør herefter ikke gives medhold i det pågældende klagepunkt.

b) *Endelig indførsel*

12. For så vidt angår gennemførelsen i græsk ret af artikel 6, stk. 2 og 3, i direktiv 83/183, der har nøjagtigt samme indhold som førnævnte artikel 7, stk. 2 og 3, i direktiv 83/182, beskylder Kommissionen den græske regering for ikke at have gjort dette korrekt. Nærmere bestemt hævder Kommissionen, at artikel 29, stk. 3, i ministeriel bekendtgørelse nr. D 245/11, der er næsten identisk med artikel 15 i bekendtgørelse nr. D 247/13, giver de administrative myndigheder et vidt skøn med hensyn til fremlæggelsen af bevismidler og gør kontrollen af beviset for sædvanlig opholdssted systematisk. I virkeligheden er der tale om de samme argumenter som dem, der er fremført i forbindelse med midlertidig indførsel.

10 — Jf. f.eks. dom af 15.3.1990, sag C-339/87, Kommissionen mod Nederlandene, Sml. I, s. 851, præmis 6.

Jeg skal, i det omfang det er relevant, henvise til ovenstående gennemgang og her begrænse mig til at gennemgå de klagepunkter, som særligt vedrører den kontrol, der udøves med henblik på bestemmelse af det sædvanlige opholdssted ved endelig indførsel.

Kommissionen anfører, at de græske myndigheder i strid med direktivets artikel 6, stk. 2, kræver, at borgere fra andre lande i Fællesskabet skal fremlægge femårig opholdstilladelse som bevis for sædvanlig opholdssted, mens de af græske borgere forlanger forevist flyttecertifikat, der udstedes af det græske konsulat i den stat, hvor det hidtidige opholdssted befandt sig. I hvert fald forlanger myndighederne, at græske borgere godtgør den nøjagtige varighed af deres ophold i udlandet.

13. Den græske regering støtter sig til den omstændighed, at Kommissionen først henviste til cirkulære nr. D 357 af 22. marts 1988, der foreskriver opholdstilladelse for fem år som en betingelse, i det svar, den gav på Domstolens skriftlige spørgsmål. Derfor har den græske regering under den mundtlige forhandling hævdet, at dette anbringende, under hensyn til den sagsøgte stats ret til forsvar under en procedure i henhold til artikel 169, ikke bør lægges til grund.

I modsætning til, hvad den græske regering hævder, mener jeg imidlertid ikke, at Kommission har udvidet sagens genstand. Dette fremgår af den simple omstændighed, at Kommissionen allerede i sin begrundede udtalelse kritiserede denne praksis. Følgelig bør det anerkendes, at Kommissionen ved at henvise til det cirkulære, som udtrykkeligt fastsætter denne betingelse, har begrænset sig til at føre bevis for sine tidligere anbringender, som den græske regering i øvrigt havde taget stilling til i sit svar på den begrundede udtalelse, og hvori den nærmere bestemt anførte, at kravet om, at personer, der ankommer til Grækenland med henblik på tilflytning, skal være i besiddelse af en opholdstilladelse for fem år, på ingen måde strider mod fællesskabsordningen, så meget desto mere fordi de pågældende i henhold til bestemmelserne om afgiftsfritagelse kan overflytte deres sædvanlige opholdssted til Grækenland inden for 24 måneder regnet fra datoen for deres ankomst.

14. På denne baggrund skal jeg bemærke, at selve arten af dette dokument (opholdstilladelsen) beviser, at det ikke drejer sig om et dokument, hvormed det godtgøres, at den pågældende før flytningen til Grækenland havde sædvanlig opholdssted i en anden medlemsstat, men derimod om et dokument, der godtgør ændring af det sædvanlig opholdssted, hvilket atter betyder, at kravet om opholdstilladelse ikke udgør og ikke kan udgøre noget bevis for sædvanlig opholdssted i den forstand og efter den anvendelse, der er foreskrevet i artikel 6 i direktiv 83/183 [11].

I virkeligheden er der altså tale om, at mens artikel 6 regulerer bestemmelse af og bevis for sædvanlig opholdssted i forhold til den medlemsstat, hvori den pågældende var bosat før flytningen, så gør betingelsen om opholdstilladelse det derimod muligt at efterprøve opfyldelsen af betingelsen for endelig

11 — I denne forbindelse mener jeg, at det næsten er selvindlysende, at det sædvanlige opholdssted, som bestemmes efter kriterierne i artikel 6, på tidspunktet for endelig indførsel ikke kan og ikke bør verificeres i forhold til den medlemsstat, som opholdsstedet overflyttes til, da der ellers ikke kunne eksistere nogen ret til afgiftsfritagelse, eftersom den pågældende umuligt kan bevise, at han har sit sædvanlige opholdssted det sted, som han flytter til.

indførsel, dvs. den faktiske overflytning, hvilket helt klart ikke kan bevises ved hjælp af pas eller identitetskort. Ud fra denne betragtning er Kommissionens klagepunkt aldeles grundløst.

Det kan desuden heller ikke hævdes, at betingelsen om opholdstilladelse er vilkårlig eller unødvendigt restriktiv. Det må nemlig tiltrædes, at det eneste dokument, der principielt kan bevise flytning og derved etablering i en stat, som den pågældende ikke har indfødsret i, netop er opholdstilladelsen, der i henhold til den gældende fællesskabsordning [12] udstedes senest inden for seks måneder og for *mindst* fem år.

15. Hvad angår græske statsborgeres forpligtelse til, før deres flytning til Grækenland, at skaffe sig det certifikat, som udstedes af de græske konsulatmyndigheder i den stat, hvor de senest har været bosat, skal jeg først erindre om, at eksistensen af denne praksis er blevet bemærket over for Kommissionen under den administrative procedure af den græske regering selv, som gjorde klart, at dette certifikat har til formål at sikre uhindret afgiftsfri indførsel, når de pågældendes identitetskort eller øvrige dokumenter ikke er tilstrækkelige til at bevise deres opholdssted.

I denne forbindelse skal jeg for det første blot bemærke, at den omhandlede betingelse ikke er særlig byrdefuld, ligesom den heller ikke er særlig vanskelig at opfylde, og for det andet, at Kommissionen ikke har bevist, at de græske myndigheder også forlanger forevist det pågældende certifikat i tilfælde, hvor der ikke foreligger tvivl.

16. På baggrund af heraf skal jeg gøre opmærksom på, at Kommissionen, ligesom med hensyn til praksis med kontrol ved midlertidig indførsel, begrænser sig til ud fra affattelsen af de omtvistede nationale bestemmelser — som ifølge Kommissionen er uklare og desuden giver de græske myndigheder et vidt skøn med hensyn til de dokumenter, der skal fremlægges med henblik på bestemmelse af det sædvanlige opholdssted — at drage den konklusion, at der eksisterer en fast, vilkårlig og unødvendigt restriktiv praksis i forbindelse med den kontrol, der udøves med hensyn til bestemmelse af det sædvanlige opholdssted.

Jeg finder ikke, at jeg kan erklære mig enig med Kommissionen, som ikke har bevist, at de græske myndigheder *rent faktisk* foretager en sådan systematisk og vilkårlig kontrol. Følgelig bør også dette klagepunkt forkastes.

C — Stempling af pas

17. Med sit tredje klagepunkt kritiserer Kommissionen praksis med stempling af pas, som indebærer indskrivning af køretøjets registreringsnummer ved såvel indkørsel i som udkørsel fra Grækenland, hvilket endog fører til forskelsbehandling af personer, der

12 — Jf. artikel 5 i Rådets direktiv 64/221/EØF af 25.2.1964 (EFT 1963-1964, s. 109).

indrejser til Grækenland: De, der foreviser deres pas, får stemplet indført, mens de, der foreviser identitetskort, frit kan køre videre.

Den græske regering har for det første anført, at eftersom borgerne fra de andre lande i Fællesskabet sædvanligvis bruger deres identitetskort, så vedrører — eller rettere vedrørte, nemlig indtil den 10. juni 1991 [13] — denne praksis kun græske statsborgere bosat i udlandet. Siden den 10. juni 1991 har også græske statsborgere kunnet rejse fra en medlemsstat til en anden ved at fremvise deres identitetskort, og derfor er de græske myndigheder ifølge den græske regering gået helt bort fra den omtvistede praksis.

Alligevel har Kommissionen ikke frafaldet sit klagepunkt. Den hævder nemlig, at det ikke er bevist, at den omtvistede praksis er afskaffet for så vidt angår dem, der fortsat fremviser deres pas, al den stund, at der ikke eksisterer nogen udtrykkelig bestemmelse herom. For så vidt angår dette punkt er spørgsmålet om, hvorvidt de kompetente græske myndigheder er ophørt med eller vedbliver med at stemple pas fremvist af græske statsborgere, der passerer grænsen med deres køretøj, imidlertid uden betydning, eftersom den græske regering selv ikke bestrider, at denne praksis vedblev med at blive fulgt ved udløbet af den frist, som var blevet fastsat i den begrundede udtalelse.

Jeg skal herefter gå over til en gennemgang af det væsentlige i det pågældende klagepunkt.

18. Kommissionen hævder, at den omtvistede stempling udgør en unødvendigt restriktiv foranstaltning, som uretmæssigt skaber hindringer for den frie bevægelighed for personer, hvorved den strider mod direktiv 73/148 (og dermed også mod direktiv 83/182) samt mod Domstolens faste praksis, i henhold til hvilken det ved indrejse til en medlemsstats område er tilstrækkeligt at fremvise gyldigt identitetskort eller pas, og det ikke er tilladt at indføre indrejsestempel eller noget tilsvarende [14]. Kommissionen henviser desuden til Domstolens praksis, hvorefter udøvelse af kontrol ved indrejse på en medlemsstats område kan udgøre en hindring for den frie bevægelighed for personer, eftersom »sådanne kontrolforanstaltninger kan ... virke som en hindring, når de udføres systematisk, vilkårligt eller unødvendigt restriktivt« [15].

Heroverfor anfører den græske regering for det første, at den omtvistede praksis kun er blevet anvendt over for græske statsborgere bosat i udlandet, som ønskede at blive omfattet af de lempelige bestemmelser om midlertidig indførsel, og at der derfor ikke kan være tale om systematisk kontrol i modstrid med direktiv 83/182, nærmere bestemt dets artikel 7, stk. 3. Den græske regering har anført, at formålet med stemplingen af pas tværtimod er at give de græske myndigheder mulighed for i tvivlstilfælde at efterprøve, at det køretøj, som er blevet fritaget for afgift, ikke har befundet sig i Grækenland i længere tid end afgiftsfritagelsesperioden tillader, hvilket faktisk er en lempelse for ansøgerne

13 — Årsagen er, at indtil den 10.6.1991 var identitetskort udstedt af de græske myndigheder ikke gældende med henblik på udvandring, hvorfor græske statsborgere skulle være i besiddelse af pas for at passere den græske grænse.

14 — Jf. artikel 3 i direktiv 73/184 samt dom af 3.7.1980, sag 157/79, Pieck, Sml. s. 2171, præmis 10.

15 — Dom af 27.4.1989, sag 321/87, Kommissionen mod Belgien, Sml. s. 997, præmis 15.

selv. Herefter betvivler den græske regering, at den omhandlede praksis skulle kunne anses for at være i strid med direktiv 73/148, eftersom dette direktiv vedrører ophævelse af indrejse- og opholdsbegrænsninger for personer, mens spørgsmålet i denne sag vedrører visse toldformaliteter for køretøjer, der indføres afgiftsfrit til Grækenland.

19. Jeg skal med det samme anføre, at jeg ikke mener, at artikel 7, stk. 3, i henhold til hvilket det kun i tvivlstilfælde er tilladt at udføre særlig kontrol, finder anvendelse i dette tilfælde. Formålet med stemplingen af pas er nemlig ikke at efterprøve eksistensen af et sædvanlig opholdssted i en anden medlemsstat, men derimod at muliggøre en kontrol af, om det pågældende køretøj har befundet sig i Grækenland i længere tid end afgiftsfritagelsesperioden tillader, hvilket ikke er reguleret i direktivet.

For så vidt angår påstanden om overtrædelse af direktiv 73/148, skal jeg bemærke, at stempling af pas tilhørende dem, der passerer grænserne med et køretøj, ikke udgør en hindring for disse personers bevægelighed og ophold og ikke kan sidestilles med en påtegning, der er uforenelig med direktivet. Derudover berører den omhandlede toldformalitet kun dem, der ønsker at blive omfattet af de lempelige bestemmelser om afgiftsfri indførsel, hvorfor den ikke påvirker deres indrejse til Grækenland.

Jeg mener herefter, at det pågældende klagepunkt bør forkastes.

D — Frist for genudførsel af lejede køretøjer

20. Kommissionens sidste klagepunkt vedrører betingelsen i artikel 8, stk. 2, andet afsnit, i ministeriel bekendtgørelse nr. D 247/13, som på den ene side foreskriver, at personbiler tilhørende et udlejningsfirma, hvis hovedsæde er beliggende uden for Grækenland, kan genudlejes til en person, der ikke er bosat i Grækenland, med henblik på genudførsel, såfremt disse køretøjer befinder sig i Grækenland i medfør af en lejekontrakt, der slutter i dette land, og på den anden side foreskriver en maksimumfrist på ti dage, alt efter afstand eller køretøjets stand, til genudførsel af køretøjet. Efter Kommissionens opfattelse, strider fastsættelsen af denne frist mod artikel 3, litra b), i direktiv 83/182.

Direktivet foreskriver nemlig ingen særlig frist for genudførsel af lejede køretøjer. Det er klart, at den eneste frist, som kan tages i betragtning, er gyldighedsperioden for afgiftsfritagelse. Denne antagelse afkræftes ikke af det af den græske regering anførte, nemlig at det med udgangspunkt i direktivets artikel 3, litra b), som havde til formål at opstille en undtagelse fra det almindelige forbud om overdragelse og udlejning af transportmidler inden for indførselslandet, ville være en omgåelse, hvis de pågældende køre-

tøjer kunne forblive på græsk område under hele afgiftsfritagelsens gyldighedsperiode.

I denne forbindelse er det tilstrækkeligt at understrege for det første, at fastsættelsen af en sådan (maksimums)frist væsentligt begrænser mulighederne for genudlejning af et køretøj, der kan fritages for afgift, og for det andet, at hvis den omhandlede bestemmelse havde dette formål, så ville en frist for genudførsel være udtrykkeligt forskrevet i selve direktivet. Der bør derfor gives medhold i dette klagepunkt.

21. På baggrund af ovenstående skal jeg herefter forslå Domstolen følgende:

»1) at give medhold i:

— klagepunkterne vedrørende definition og bestemmelse af sædvanlig opholdssted i den betydning udtrykket er anvendt i artikel 7, stk.1, i direktiv 83/182/EØF og artikel 6, stk. 1, i direktiv 83/183/EØF

— klagepunktet vedrørende fastsættelse af en maksimumsfrist på ti dage for genudførsel af køretøjer tilhørende udlejningsfirmaer med hjemsted inden for Fællesskabet

2) at frifinde sagsøgte for så vidt angår de øvrige klagepunkter

3) at hver part bærer sine omkostninger, idet de begge delvis har tabt sagen.«